Kazanım: İkinci Dünya Savaşı'ndaki gelişmelerin ve bu savaşın sonuçlarının Türkiye'ye etkilerini analiz eder.

Dünya Yeniden Savaşta

II. Dünya Savaşı (**1939-1945**) tarihin en yıkıcı savaşıdır. Milletler Cemiyeti görevini yapamamış, kalıcı bir barış kurulamamıştı. Savaş **Mihver** (Almanya, İtalya, Japonya) ve **Müttefik** (İngiltere, Fransa, SSCB, ABD) devletler arasında **Avrupa, Kuzey Afrika ve Pasifik** olmak üzere üç cephede yapıldı. İlk yıllarda Mihver Devletler üstündü; ABD'nin savaşa girmesiyle üstünlük Müttefiklere geçti.

BUNU UNUTMA

Pasifik: Büyük Okyanus. Burada savaş ağırlıklı olarak **Japonya ile ABD** arasında geçti.

Tarih	Savaşın seyri
1 Eylül 1939	Almanya **Polonya'ya** saldırdı; **savaş başladı.**
3 Eylül 1939	İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan etti.
1940	Almanya Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'u aldı; **Mayıs 1940'ta** Fransa'ya girip işgal etti.
10 Haziran 1940	**İtalya** İngiltere ve Fransa'ya savaş ilan ederek Almanya'nın yanında savaşa katıldı; **13 Eylül 1940'ta** Kuzey Afrika Cephesi'ni açtı.
22 Haziran 1941	Almanya SSCB'ye karşı **Barbarossa Harekâtı'nı** başlattı ama başarısız oldu.
7 Aralık 1941	Japonya ABD'nin **Pearl Harbor** üssüne baskın yaptı; **ABD** savaşa girdi.
1942-1943	Kuzey Afrika'da Almanlara karşı kazanılan başarılarla üstünlük Müttefiklere geçti. **Önce İtalya** savaştan çekildi (1943).
6 Haziran 1944	ABD ve İngiltere **Normandiya** (Fransa) sahillerine büyük bir çıkarma yaptı; Fransa, Belçika ve Hollanda kurtarıldı.
Mayıs 1945	**Almanya** teslim oldu; savaş Uzak Doğu'da sürdü.
6 ve 9 Ağustos 1945	ABD **Hiroşima'ya**, üç gün sonra **Nagazaki'ye** atom bombası attı. **Japonya** teslim olacağını açıkladı (15 Ağustos); **2 Eylül 1945'te** resmî teslim belgesini imzalamasıyla savaş sona erdi.

DİKKAT!

Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları **yüz binlerce** insanın ölümüne yol açtı; ölenlerin çoğu **sivildi**.

Kim ne zaman çekildi?

Mihver Devletler'in sırası: **İtalya** (1943) → **Almanya** (Mayıs 1945) → **Japonya** (atom bombalarından sonra; resmî teslim **2 Eylül 1945**). Japonya'nın teslim belgesini imzalamasıyla II. Dünya Savaşı resmen bitti. Hiroşima ve Nagazaki, atom bombasının savaşta kullanıldığı **ilk ve tek** şehirlerdir. Savaşı, **demokrasiyle yönetilen** ülkelerin yer aldığı Müttefik Devletler kazandı.

Avrupa Cephesi

Almanya'nın **Polonya** saldırısıyla başladı; Fransa işgal edildi. **Barbarossa Harekâtı** (1941) başarısız oldu. **Normandiya Çıkarması** (1944) ile Batı Avrupa kurtarıldı; **Mayıs 1945'te** Almanya teslim oldu.

Kuzey Afrika Cephesi

İtalya açtı (13 Eylül 1940). Almanlara karşı kazanılan başarılarla (1942-1943) **üstünlük Müttefiklere** geçti; **İtalya savaştan çekildi** (1943).

Pasifik Cephesi

Japonya ile ABD savaştı. **Pearl Harbor** baskınıyla (1941) ABD savaşa girdi. **Hiroşima ve Nagazaki'ye** atom bombası atılınca Japonya teslim oldu; **2 Eylül 1945'te** teslim belgesini imzalamasıyla savaş bitti.

Kazanım: İkinci Dünya Savaşı'ndaki gelişmelerin ve bu savaşın sonuçlarının Türkiye'ye etkilerini analiz eder.

Savaşın Sonuçları

Alan	Sonuçlar
Kazanan-kaybeden	Savaşı **Müttefik Devletler** kazandı, Mihver Devletler kaybetti. **ABD, İngiltere ve SSCB** galip çıktı.
Birleşmiş Milletler	Milletler Cemiyeti yerine dünya barışını korumak ve savaş sonrası sorunlara çözüm bulmak için **ABD, Çin, İngiltere, Fransa ve SSCB** öncülüğünde **Birleşmiş Milletler (BM)** kuruldu (1945, San Francisco Konferansı).
Sınırlar ve rejimler	Almanya ikiye bölündü: **Doğu Almanya** ve **Batı Almanya**. Filistin'de **İsrail** devleti doğdu. **Faşist ve Nazi** yönetimleri çöktü; **komünizm** ise pek çok ülkede yayıldı.
İnsan kaybı	Büyük bölümü sivil olan **milyonlarca** can kaybı yaşandı. Savaş hukuku ve insan hakları ağır biçimde ihlal edildi, **savaş suçları** işlendi. Müslümanlar ve Türkler de ağır kayıp verdi; pek çoğu yurdundan koparıldı.
Sömürgecilik	İngiltere ve Fransa'nın ekonomileri çöktü, sömürgeleri üzerindeki etkileri azaldı. Asya, Afrika ve Orta Doğu'da bağımsızlık mücadeleleri başladı; **Hindistan, Pakistan, Suriye, Libya, Tunus, Fas, Cezayir** bağımsızlığını kazandı.
Ekonomi	Savaşın yıkımı dünyada üretimi ve ticareti olumsuz etkiledi. Uluslararası kuruluşların merkezleri **Avrupa'dan ABD'ye** taşındı.
Soğuk Savaş	**ABD ve SSCB** dünyanın en güçlü iki devleti oldu. ABD liderliğinde **Batı Bloku** (NATO), SSCB liderliğinde **Doğu Bloku** (Varşova Paktı) oluştu. Dünya iki kutba ayrıldı; silahlı çatışma olmadan süren bu gerginlik dönemi **1991'e** kadar sürdü.
Türkiye	Türkiye BM'nin **kurucu üyeleri** arasında yer aldı; **ABD ile ilişkileri** gelişti.

Sıcak savaş, soğuk savaş

Sıcak savaş, orduların cephede silahla çarpıştığı savaştır. **Soğuk Savaş** ise iki bloğun doğrudan savaşmadan **silahlanma, propaganda ve nüfuz** yarışına girdiği gerginlik dönemidir. II. Dünya Savaşı'yla sıcak savaş bitti, yerini soğuk savaşa bıraktı.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Milletler Cemiyeti'nin yerini **BM** aldı; dünya **ABD** ve **SSCB** liderliğinde **iki kutuplu** hâle geldi.

Karıştırma	Milletler Cemiyeti	Birleşmiş Milletler (BM)
Ne zaman kuruldu?	I. Dünya Savaşı'ndan sonra (1920)	II. Dünya Savaşı'ndan sonra (1945)
Amacı	Dünya barışını korumak, Wilson İlkeleri'ni uygulamak	Dünya barışını korumak, savaş sonrası siyasi, ekonomik ve toplumsal sorunlara çözüm bulmak
Başarısı	İngiltere'nin güdümünde kaldı, barışı koruyamadı.	Bugün de varlığını sürdürüyor.
Türkiye	**1932'de** üye oldu.	**Kurucu üye** oldu (1945).

Notlarım

Türkiye'nin Denge Siyaseti

Savaş başlayınca Türkiye **tarafsızlık** politikasıyla savaş dışında kalmayı seçti. Ancak **jeopolitik (stratejik) konumu** yüzünden iki blok da onu kendi yanına çekmeye çalıştı. İtalya, Türkiye kıyılarına yakın Akdeniz adalarını silahlandırıyor; **SSCB Boğazlar** konusunda baskı yapıyordu. Türkiye ordusunu her an savaşa hazır tuttu ama savaşa girmedi; bu politikaya **denge siyaseti** denir.

BUNU UNUTMA

Türkiye'nin çevresi âdeta bir **ateş çemberiyle** sarılmıştı. En büyük tehlike Almanya'nın **Balkanlara** yayılmasıydı.

Tarih	Gelişme ve Türkiye'nin tutumu
Ekim 1939	Ankara'da **İngiltere ve Fransa ile üçlü yardımlaşma antlaşması**. Akdeniz'de savaşa yol açacak bir saldırıda iş birliği yapılacaktı; ama Türkiye'nin yükümlülükleri **söz verilen askerî yardımın** yapılmasına bağlandı.
Haziran 1940	İtalya savaşa girince Müttefikler Türkiye'den yükümlülüğünü istedi. Türkiye **silah ve cephanenin verilmediğini** gerekçe göstererek savaş dışı kaldı.
18 Haziran 1941	Almanya'nın Bulgaristan'a girmesiyle savaş sınıra dayandı. Türkiye'yi kendi yanında savaşa sokamayan Almanya'nın önerisiyle **10 yıl süreli Türk-Alman Saldırmazlık Antlaşması** imzalandı. Buna göre Türkiye savaşta **tarafsız** kalacaktı.
30-31 Ocak 1943	**Adana Görüşmeleri**: İnönü ile İngiltere Başbakanı **Churchill** görüştü. Türkiye'nin askerî ihtiyaçları karşılanınca en geç 1943 sonunda savaşa girmesi istendi.
Kasım 1943	**I. Kahire Konferansı**: Müttefikler Türkiye'den **askerî üs** ve savaşa katılma istedi; Türkiye kabul etmedi.
Aralık 1943	**II. Kahire Konferansı**: **Roosevelt, Churchill ve İnönü**. İnönü savaşa girmeyi **prensipte** kabul etti ama ordunun ihtiyaçları karşılanmadan giremeyeceğini kararlılıkla söyledi.
Ağustos 1944	Savaşın sonucu belli olunca Türkiye Almanya ile **diplomatik ilişkilerini kesti**. Türkiye 1944'ün sonlarına kadar savaştan uzak durmayı başarmıştı.

DİKKAT!

Adana Görüşmeleri'ne **"Sağırlar Diyaloğu"** denir; çünkü iki taraf taban tabana zıt düşünüyordu ve ikisi de amacına ulaştığını sanarak ayrıldı.

Neden sonunda savaş ilan etti?

Yalta Konferansı'nda (4-11 Şubat 1945) ABD, İngiltere ve SSCB, savaş sonrası dünya düzenini belirledi ve **Birleşmiş Milletler'in** kurulmasına karar verdi. Kuruluş konferansına (San Francisco) katılmak için **1 Mart 1945'e kadar** Almanya'ya savaş ilan etme şartı kondu. Türkiye savaş sonrası düzenin dışında kalmamak için **23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti**; fiilen savaşmadı ve BM'nin **kurucu üyesi** oldu.

Bir benzetme

İki büyük grubun kavga ettiği bir okul bahçesinde iki grup da seni yanına çağırıyor. Birine kesin "hayır" dersen düşman kazanırsın, birine "evet" dersen kavganın içine düşersin. Sen ikisine de kibar davranıp "Hazırlığım bitmedi." diyerek zaman kazanırsın. Türkiye'nin **denge siyaseti** buna benzer.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Türkiye'nin savaş ilanı **sembolikti**. Asıl amaç savaşmak değil, savaş sonrası kurulacak **uluslararası kuruluşlara** (BM) katılabilmekti.

Savaşmadan Gelen Sıkıntılar

Türkiye savaşa girmese de savaşın ekonomik ve sosyal sıkıntılarını derinden yaşadı. Ülke güvenliği için **genel seferberlik** ilan edildi, **çok sayıda erkek** silah altına alındı ve **bütçenin büyük kısmı savunmaya** ayrıldı.

Ekmek karnesiyle kuyrukta bekleyenler, 1942 (temsilî)

Ekonomide neler oldu?

- **Sanayi:** İthalat azaldı, ham madde gelmedi; yatırımlar ertelendi, birçok fabrika üretime ara verdi. **II. Beş Yıllık Sanayi Planı** uygulanamadı.
- **Dış ticaret:** Savaşan ülkelere gıda ve ham madde satıldığı için ihracat arttı, **ithalat** ise çok düştü.
- **Tarım:** Erkeklerin askere alınmasıyla tarlalar boş kaldı, üretim düştü.
- **Piyasa:** Temel ihtiyaç maddeleri bulunamadı; **stokçuluk** ve **karaborsacılık** arttı. Hayat pahalandı; başta **memur ve işçiler** olmak üzere sabit gelirlilerin **alım gücü düştü**.

Tedbir	Açıklama
Millî Korunma Kanunu (1940)	Stokçuluğu önlemek için çıkarıldı. Hükûmet fiyatı yükselen mallara **narh** (en yüksek fiyat) koydu. Çiftçi, tohumluk ve kendi tüketimini ayırdıktan sonra kalan tahılı **Toprak Mahsulleri Ofisine (TMO)** sabit fiyattan satmak zorundaydı; küçük çiftçi zor durumda kaldı, birçoğu toprağını boş bırakıp ya da satıp **kente göç etti**.
Ekmek karnesi (1942)	Başta un olmak üzere temel gıdada sıkıntı yaşanınca büyük şehirlerde **ekmek karneyle** verildi.
Toprak Mahsulleri Vergisi	Tarım ürünlerinden **%10** vergi alındı. Bu vergi de tepkiler nedeniyle bir süre sonra kaldırıldı.
Varlık Vergisi (11 Kasım 1942)	Aşırı kazancı ve enflasyonu önlemek için servet ve kazanç sahiplerinden bir defaya mahsus alınan vergidir. Gayrimüslimlere daha ağır uygulandığı için **iç ve dış tepkilere** yol açtı ve kısa süre sonra (1944) kaldırıldı.
Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (1945)	Ekonomik durgunluğu gidermek için **toprak reformu** çerçevesinde topraksız köylüye toprak verilmesi amaçlandı; beklenen başarı sağlanamadı.

DİKKAT!

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) 1938'de kurulmuştu; savaş yıllarında çiftçinin ürününü TMO'ya belirlenen fiyattan satması zorunlu oldu.

Kavram kutusu

Stokçuluk: Fiyatı artsın diye malı saklamak. **Karaborsa:** Bulunmayan malın gizlice, yüksek fiyatla satılması. **Narh:** Devletin bir mala koyduğu fiyat sınırı. **Karne:** Kıt malların kişi başına belli miktarda dağıtılması için verilen belge. **Enflasyon:** Fiyatların sürekli yükselmesi.

Neden-sonuç zinciri

Savaş tehlikesi → seferberlik ve savunma harcamaları → sanayi ve tarımda üretimin düşmesi → yokluk, stokçuluk, karaborsa → Millî Korunma Kanunu, karne, yeni vergiler → halkın CHP'ye **tepkisinin artması**.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Savaş döneminin ekonomik sıkıntıları halkın tek parti yönetimine tepkisini artırdı ve **çok partili hayata geçişi** hızlandırdı.

Kazanım: İkinci Dünya Savaşı'ndaki gelişmelerin ve bu savaşın sonuçlarının Türkiye'ye etkilerini analiz eder.

Savaş Yıllarında Gündelik Hayat

Yıl	Nüfus (milyon)	Yıllık artış hızı (‰, binde)
1927	13,648	-
1935	16,158	21,10
1940	17,821	17,24
1945	**18,790**	**10,59** (en düşük)
1950	20,947	21,73

ÖNEMLİ

1927-1950 arasındaki **en düşük nüfus artış hızı** II. Dünya Savaşı yıllarında yaşandı (binde 10,59, yani yaklaşık yüzde 1).

Nüfus neden az arttı? Erkeklerin uzun süre **silah altında** tutulması, **geçim sıkıntısı** ve **salgın hastalıklar**. Doktorların önemli kısmı askere alındığı için halk yeterli sağlık hizmeti alamadı. Yetersiz beslenme, temizlik maddesi sıkıntısı ve yoksulluk **sıtma, tifo, kolera** gibi salgınları artırdı; ithalat azaldığı için ilaç bulmak zorlaştı, fiyatı yükseldi.

Karartma gecesinde nöbet, 1940 (temsili)

Sivil savunma

- Ani hava saldırılarına karşı geceleri **karartma** uygulandı; ışıklar söndürüldü, pencereler kapatıldı.
- Büyük şehirlerde saat **23.00'ten sonra sokağa çıkma** yasaklandı.
- Savaş başlar başlamaz **panikle alışveriş** yapıldı; fiyatlar bir haftada yükseldi.

Eğitim: Köy Enstitüleri

Ağır savaş yüküne rağmen bütçeden eğitime pay ayrıldı. **17 Nisan 1940'ta** çıkarılan kanunla **Köy Enstitüleri** kuruldu. Amaç **kalkınmayı köylerden başlatmak**, köye öğretmen yetiştirmek ve tarımsal üretimi bilimsel yöntemlerle artırmaktı. Enstitüler sonra **öğretmen okullarına** dönüştürüldü.

Radyo ve edebiyat

Halk savaş haberlerini **Ankara Radyosu'ndan** izledi (İstanbul Radyosu 1938-1949 arası kapalıydı); radyo kullanımı yaygınlaştı. Savaş edebiyata da yansıdı: **Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Behçet Necatigil, Sait Faik Abasıyanık** halkın sıkıntılarını eserlerinde işledi.

Özet	Ekonomik	Sosyal	Siyasi
Savaşın Türkiye'ye etkileri	Savunmaya ağır harcama, üretimde düşüş, **II. Beş Yıllık Sanayi Planı'nın** uygulanamaması, karaborsa, yeni vergiler	**En düşük nüfus artış hızı**, salgın hastalıklar, köyden kente göç, karartma ve sokağa çıkma yasağı	CHP'ye **tepkinin artması**, **çok partili hayata geçiş**, BM'nin **kurucu üyesi** olma, **ABD ile yakınlaşma**

Notlarım

Kazanım: İkinci Dünya Savaşı'ndaki gelişmelerin ve bu savaşın sonuçlarının Türkiye'ye etkilerini analiz eder.

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. II. Dünya Savaşı, Almanya'nın Polonya'ya saldırmasıyla başlamıştır.
☐ 2. Türkiye savaş boyunca cephelerde fiilen savaşmıştır.
☐ 3. 1942'de büyük şehirlerde ekmek karneyle verilmeye başlanmıştır.
☐ 4. Savaş yıllarında Türkiye'nin nüfus artış hızı yükselmiştir.
☐ 5. Türkiye, Birleşmiş Milletlerin kurucu üyeleri arasında yer almıştır.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Adana	☐	Fiyatı artsın diye malı saklamak
B) Yalta	☐	Devletin bir mala koyduğu fiyat sınırı
C) Stokçuluk	☐	Kıt malın gizlice, pahalıya satılması
D) Narh	☐	BM'nin kurulmasına karar verilen konferans
E) Karaborsa	☐	İnönü ile Churchill'in 1943 görüşmesi

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **Hiroşima** **23 Şubat** **karartma** **Sağırlar**

1. Hava saldırılarına karşı geceleri ..... uygulandı.
2. Adana Görüşmeleri'ne "..... Diyaloğu" denir.
3. Türkiye ..... 1945'te Almanya'ya savaş ilan etti.
4. ABD, Nagazaki ve ..... şehirlerine atom bombası attı.

D. Bilgimi yazıyorum

1. Türkiye'nin 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmesinin nedeni nedir?

2. II. Dünya Savaşı'nın dünyaya etkilerinden iki tanesini yazınız.

3. Savaş yıllarında Türkiye'de alınan iki ekonomik tedbiri yazınız.

4. Denge siyaseti nedir? Türkiye bu siyasetle ne kazanmıştır?

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!